

ОДБРАНА

Година X Број 210 15. јун 2014. цена 100 динара 1,20 евра

**ВОЈСКА
У ОБРЕНОВЦУ**

**ТРЕЋА
МИСИЈА
НА ДЕЛУ**

АРСЕНАЛ
90

ОДБРАНА

Магазин Министарства одбране Србије

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Владимир Вјештић

Миријана Крстовић, потпоручница

Биљана Миљић

Александар Петровић, капетан

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,

др Славиша Влачић, Милосав Џ. Ђорђевић,

др Милан Мијалковски, др Зоран Миладиновић,

др Миљан Милкић, Крсман Милошевић,

Никола Остојић, Никола Оташ, Александар

Радић, Влада Ристић, Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),

Станислава Струњаш, Марија Марић,

Слободан Михаиловић

(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),

Горан Станковић, Душка Стефановић,

Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић, Слађана Мирчевски

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РС

месечно 160 динара. За претплатнике преко

Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

БРОЈ 210

Припадници Војске Србије
отклањају последице поплава
у Обреновцу

Снимио Даримир БАНДА

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

6 Обреновац 2014.

ВОЈСКА У СВАКОМ ДВОРИШТУ

■ ИНТЕРВЈУ

14 Пуковник Звонко Стојковић, командант Мешовите артиљеријске бригаде

ИМПУЛС ВАТРЕНОЈ МОЋИ

■ ТЕМА

20 Српски ратни ветерани и посттрауматски стресни поремећај

ЉУБАВ И МРЖЊА КРОЗ ГУСТИ ФИЛТЕР

Зову га и вијетнамски, вуковарски или косовски синдром. То је психички поремећај или група психичких тегоба који настају након што је особа доживела тешку трауму, претњу смрти или виђење нечије смрти и повређивања, која је произвела осећање интензивног страха, немоћи и ужаса. То се десило многим који су били у рату, али и онима који су присуствовали саобраћајним несрећама или природним катастрофама.

24 Безбедносни форум у Будви **ОДГОВОРИ НА НОВЕ ИЗАЗОВЕ**

■ ОДБРАНА

26 Најбољи батаљон Копнене војске **ПЕШАДИНЦИ ОД РАШКЕ ДО ЛИБАНА**

Специјални прилог
АРСЕНАЛ

Прилози о наоружању
и опреми код нас и у свету

30 Прва класа војних гимназијалаца обележила
40 година матуре
ПОНОВО У КЛУПАМА

■ ТЕХНИКА

32 Из активности Војнотехничког института
ДА СЕ ЗНАЊА НЕ ЗАБОРАВЕ

■ КУЛТУРА

35 „Ноћ музеја” 2014.
ВОЈСКА ЗА ЛИЧНИ ДОЖИВЉАЈ

■ ФЕЉТОН

38 Контроверзе о узроцима Првог светског рата
ЗАШТО РЕВИЗИЈА?

Из нове књиге др Милета Бјелца „1914–2014: Зашто ревизија? Старе и нове контроверзе о узроцима Првог светског рата”, коју је објавио Медија центар „Одбрана”, доносимо изабране делове који ближе осветљавају стварне узроке Првог светског рата и данашње покушаје ревизије историјских чињеница.

■ СПОРТ

44 Војска Србије помаже српским
параолимпијцима
ШИРЕЊЕ ОПТИМИЗМА

На терену Дома за одрасла инвалидна лица у Земуну, одржава се двонедељна манифестација „Олимпијски дани”, на којој и ове године учествују припадници 224. центра за електронска дејства

Реч уредника

Вежба „Плави одговор 2014” најновија је потврда спремности Војске Србије за ангажовање у све три њене мисије, с резултатима који потврђују висок степен оперативне и функционалне способности. На тактичкој вежби учествовало је око 500 припадника Речне флотиле, Прве бригаде Копнене војске, Специјалне бригаде и 204. ваздухопловне бригаде В и ПВО, с 14 разних типова бродова и пловних средстава, четири авиона, амфибијским транспортерима, скелама, реморкерима и транспортним и теренским возилима. Треба нагласити да је на вежби потврђен висок степен обучености припадника и јединица Војске и да је успешно проверено њено наоружање и техника.

Ова активност, као и непрекидно присуство припадника Војске Србије у свим фазама одбране од поплава, доказ су да се на војску може рачунати као на најпоузданију снагу одбране и заштите. Наравно да из свега тога треба извући и поуке о пропустима и новим могућностима, што је у Војсци већ отворено као транспарентан процес, управо због очувања и учвршћења поверења грађана.

Али, оно што је хиљаде припадника војске урадило на бројним локацијама у најкритичнијим данима поплавних таласа, посебно у Шапцу, а у Обреновцу и у фазама отклањања последица, лечења становништва у две пољске болнице, асанацији терена и омогућавања повратка исељеног становништва, показује да народ и држава заиста могу да рачунају на своју војску као сигурну помоћ и заштиту од ризика и претњи.

Не треба заборавити и узоран рад припадника Војске Србије у мировним мисијама. Тренутно 205 припадника учествује у шест мултинационалних операција Уједињених нација, а још девет је ангажовано у две мултинационалне операције Европске уније. С надлежним службама УН и ЕУ преговара се о упућивању медицинског особља у мисију УН у Централноафричкој Републици (MINUSCA) и медицинског особља у мисији ЕУ у Централноафричкој Републици и Малију (EUFOR RCA и EUTM Mali). Такође, Министарство одбране и Војска Србије спремни су да повећају и ниво ангажовања у Либану (UNIFIL), у саставу италијанског контингента.

Уз све ово, Србија на низу међународних форума и у билатералним контактима потврђује да је „сидро стабилности на Балкану”, што јој олакшава започете европске интеграције и подстиче привредни опоравак и бржи економски и сваки други напредак. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Обреновац 2014.
трећа мисија на делу

Војска у сваком дворишту

– Активности Војске Србије у поплавом погођеном Обреновцу одвијале су се у три фазе. Прва, од 16. до 21. маја, била је усмерена на спасавање и евакуацију становништва из угроженог подручја. Друга фаза, која је трајала до 3. јуна, подразумевала је координацију служби безбедности и јавних служби на терену, док од 4. јуна до данас траје отклањање последица поплава – каже командант Штаба за отклањање последица поплава генерал-потпуковник Александар Живковић. Грађани истичу да су великим ангажовањем припадника наше војске и осталих служби створени основни услови за постепен повратак угроженог становништва и нормализацију живота и рада у тој београдској општини.

Војска Србије остаће у Обреновцу све док је грађанима тог поплавом погођеног града потребна помоћ – став је државног и војног руководства, који је поновио и председник Владе Александар Вучић током обиласка те београдске општине почетком протекле седмице, када је најавио да ће се доношење одлуке о престанку ванредне ситуација разматрати у понедељак 16. јуна.

Обезбеђени услови за повратак становништва

Подаци које је (у понедељак 9. јуна) командант Штаба за отклањање последица поплава изнео премијеру Александру Вучићу, министру одбране Братиславу Гашићу и начелнику Генералштаба, генералу Љубиши Диковићу, говоре да је на санацији последица поплава у том граду ангажовано укупно 1.914 лица, од чега 1.079 припадника Министарства одбране и Војске Србије, 264 припадника Полицијске управе за Град Београд, 67 припадника Жандармерије, 21 припадник Сектора за ванредне ситуације МУП-а, док је из осталих цивилних структура у радовима учествовало 483 лица. Војска Србије ангажовала је 87 возила и радних машина, Жандармерија осам, Сектор за ванредне ситуације 14, а остале цивилне институције 239.

У касарни „Бора Марковић” у Обреновцу обезбеђени су услови за смештај 650 лица, а Војска је поставила две пољске болнице у којима су прегледана 574 лица. Војне јединице учествовале су у изношењу 13.555 тона кабастог отпада, уклоњено је 13.336 метара кубних фекалног отпада и 7.565 килограма отпада животињског порекла. Биолошки је дезинфиковано 1.695 ари јавних површина, опрано 246.000 метара квадратних улица и покошено 120 хектара травнатих површина.

Ангажовањем припадника наше војске и осталих снага одбране на организовању и извођењу радова у отклањању последица поплава у Обреновцу створени су основни услови за постепен повратак угроженог становништва и нормализацију живота и рада.

Министар Гашић координатор активности

Активности Војске Србије у Обреновцу интензивирани су у уторак, 3. јуна, у дану када је Влада одлучила да министар одбране Братислав Гашић координира свим активностима на отклањању последица поплава и пружању помоћи грађанима.

Председавајући првом седницом Штаба, он је представио усаглашене активности и за исто вече најавио почетак акције чији је циљ стварање услова за повратак становника Обреновца.

– Већ од сутра ујутро више од сто шлепера биће на улицама града, а грађанима ће у изношењу и утовару смећа помагати 1.000 војника Војске Србије – рекао је министар одбране и најавио постављање две војне пољске болнице, стационирање ветеринарских служби, дезинфекционе блокаде, уз укључивање свих потребних АБХО ресурса да би што пре била извршена асанација и дезинфекција терена.

Војска рашчишћава град

Војска Србије, у координацији с МУП-ом, Црвеним крстом и локалним и градским јавним службама, те управама градова који су упутиле у Обреновац део своје механизације, кренула је у велики посао. Корак по корак, од извлачења фекалне канализације, склањања џакова песка и изношења непрегледних гомила смећа и шута, који су затрпали град, до помоћи грађанима у кућама и двориштима око свих полова. Радило се на ефикаснијој организацији пунктова за поделу хране, обезбеђивању цистерни с водом и горивом за механизацију. Рониоци су санирали прилаз колектору како би се што пре оспособила канализациона мрежа.

– Шта бисмо да није вас – чули су више пута репортери „Одбране“ речи иначе ћутљивих људи, упућене војницима, који су вредно помагали од куће до куће.

Обреновац је подељен у секторе из којих су јединице Војске убрзано уклањале огромне количине смећа и уништеног намештаја, изнетог у међувремену на улице.

Ангажовано је више од 1.000 припадника јединица Министарства одбране – Војномедицинске академије и Копнене војске, Команде за обуку, ВиПВО, Специјалне бригаде, Прве бригаде, Батаљона АБХО, Батаљон војне полиције, 250. ракетне бригаде за ПВД, 333. инжењеријског батаљона В и ПВО и осталих јединица и састава.

Лака пољска болница за сигурност Обреновчана

Развијањем Прве лаке пољске болнице код Основне школе „Јефимија“, Обреновчани су поново добили основну здравствену заштиту. Истичући значај те чињенице, министар одбране Гашић поручио је здравственом особљу да ће моћи да осете колико народ у њих има поверења и како им већ сазнање да су стручњаци с ВМА ту – улива сигурност.

Командант болнице потпуковник др Мирослав Броћић истакао је да је у њој ангажовано око 30 лекара и медицинског особља.

– У болници се обављају једноставније хируршке интервенције, рендген дијагностика, лабораторијске претраге, интернистички, ортопедски и други преглед, док се сложенији медицински случајеви упућују на виши ниво здравственог збрињавања.

Дан касније, преко пута Спортско-културног центра, постављена је и Друга пољска болница с хирургом, специјалистима интерне медицине и психијатрије.

Истовремено с активностима на отклањању последица елементарне непогоде, у сарадњи с општинским властима, Црвеним крстом и Центром за социјални рад Обреновца, убрзано су стварани услови да касарна „Бора Марковић“ у Обреновцу прими расељена лица чији су домови поплавлени, па су у петак 6. јуна око подне, пристигли први грађани. Дочекујући евакуисане, командант касарне, у којој војске нема од 2007. године, мајор Никола

РАД БЕЗ ПРЕДАХА

Александар Ђукановић из насеља Рвати, чија је породична кућа била поплавлена до крова, каже да је помоћ припадника Војске у претходим данима била изузетна.

– Раде без предаха, одмора и гунђања. Не само ја, и комшије су презадовољне њиховом помоћи. Помагали су у изношењу апарата и намештаја из дворишта и с улице где је била огромна гомила кабастог отпада – рекао је Ђукановић.

Командир Другог помоћног одељења у Командној чети Командног батаљона Команде за обуку с Топчидера старији водник прве класе Зејак каже да су свакодневно ангажовани од 7 до 18 часова, и да помажу немоћним Обреновчанима у изношењу ствари.

Мисаиловић рекао је да је циљ тим људима вратити веру и наду, „јер смо свесни чињенице да су много тога изгубили, а војска је, као и увек, уз народ“.

Војска у ритму града

Посебно угрожене делове града и ангазоване јединице, редовно је обилазио начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић. Командант Штаба за за отклањање последица поплава генерал-потпуковник Александар Живковић информисао га је о ангажовању припадника Војске Србије и механизације на територији Обреновца.

Свакодневни задаци припадника Војске Србије пратили су нови ритам Обреновца, па су на дневни ред, осим уклањања кабастог смећа и шута, дошли кошење зараслих травнатих површина и прање и дезинфекција улица.

Јединице Војске рашчишћавали су баракe Термоелектране „Никола Тесла“ и припремали их за пријем нове групе расељених лица.

„Духови“ у граду који више није град духова

Прошле недеље, Обреновац је дочекао Духове, своју крсну славу, у знатно бољем стању него претходних дана.

ЛАКЕ ТЕЛЕСНЕ ПОВРЕДЕ

Новинарска екипа „Одbrane“ на терену је затекла припаднике Прве лаке пољске болнице, која је дошла на позив једног до грађана чија је мајка имала здравствених проблема. Био је то повод да општег хирурга мајора Дејана Вељковића питамо каква је ситуација с здрављем грађана Обреновца и које су њихове најчешће здравствене тегобе.

– Према нашем протоколу, до сада смо обавили око 600 прегледа. Углавном је реч о лакшим телесним повредама, насталим приликом изношења смећа, али доста је и интернистичких стања и прегледа, хипертензија, мада и психијатар има посла. Можемо рећи да је наша лака пољска болница оправдала своје постојање и пацијенти су имали прилике да, практично у комшилуку, остваре основну здравствену заштиту.

ВОЈИН У АКЦИЈИ

11

– Ангажовани смо у Обреновцу да помогнемо људима на рашчишћавању ствари, од којих је највећи део потпуно уништен – каже старији водник Предраг Властић, један од 35 припадника 126. бригаде ВОЈИН ангажованих у Обреновцу.

– Сви војници дају максимум како би помогли људима које је задесила велика несрећа. Припадници наше јединице су током поплава били ангажовани и у Шапцу, Дреновцу и у Моровићу.

Честитајући им, с жељом да славе које долазе више никада не буду под околностима као што су ове, министар одбране Братислав Гашић рекао је да су припадници Војске Србије учинили све да се ситуација у том граду после катастрофалних поплава нормализује.

– Сваког дана овде је све више наших припадника, који у сарадњи с Жандармеријом и цивилним структурама раде на отклањању последица поплава. У току су послови на оспособљавању колектора, заменили смо уништене цеви, за шта је Београд издвојио око осам милиона динара, радови на дезинфекцији градских улица се настављају, а велики део посла сада очекује градске службе Београда и Обреновца које, током наредних дана, очекује такође велики посао на нормализацији живота, нарочито у најкритичнијим деловима града.

Министар Гашић истакао је да је епидемиолошка ситуација у Обреновцу под контролом, без опасности од заразе и инфекција, канализација је у функцији јер је урађен „бај пас“, а у наредних шест дана биће враћена у првобитно стање. Такође, подсетио је да је грађанима подељено више од 200 комплекта заштитне опреме, а да је ситуација са снабдевањем храном нормализована. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

Снимили фоторепортери Одбране

Пуковник Звонко Стојковић,
командант Мешовите
артиљеријске бригаде

Импулс ватреној моћи

Очекујем да се наредне године опремимо системом за звукометријско извиђање – „хемера“, који се користи за гађања у условима ограничене видљивости. Ради оспособљавања људи за рад на формацијским дужностима, упутили смо 143 лица на 93 курса, док су се команде и јединице Бригаде оспособљавале за задатке прве мисије на 19 вежби. Унапредили смо и ниво обуке ратних јединица и постигли да нам резервни састав равноправно учествује на бојевим гађањима на терену.

У Србији постоји традиција квалитетног оспособљавања и усавршавања артиљеријског кадра, која траје од Танаска Рајића па до данашњих дана. Припадници Мешовите артиљеријске бригаде на-

ше војске имају данас кључну улогу, не само у обучавању командира артиљеријских састава, нишанџија, топографа, рачунача и осталих специјалности у роду артиљерије, већ и за извршавање задатака артиљеријске ватрене подршке јединица-

ма Копнене војске, на територији целе земље.

Пуковник Звонко Стојковић, примајући дужност команданта Мешовите артиљеријске бригаде пре две године, истакао је да ће најважнији циљеви у његовом раду бити оспо-

собљавање, развијање другарства и тимског рада, те одржавање високог степена исправности артиљеријског наоружања и опреме. Занимало нас је како су и у којој мери реализовани постављени циљеви, како раде припадници те нишке артиљеријске јединице и које промене уопште у артиљерији можемо очекивати у будућности.

О Артиљеријске припреме и артиљеријска подршка су и даље значајни чиниоци савремених ратова, али су данас, у односу на претходни период, много строжи захтеви у виду брзине, прецизности и селективности ватре. Шта се у Мешовићој артиљеријској бригади чини како би се усавршило њихово за модификоване начине рада и примену нових стандарда?

– Наша јединица једина је артиљеријска бригада у земљи и сасвим је природно што се од нас редовно тражи да будемо ангажовани у стручним консултацијама из области артиљерије на нивоу Војске Србије. Такође, учествујемо у изради нових правила и упутстава артиљерије, а радом Савета рода артиљерије и стручних тимова, и на модификацији и изради нових система артиљерије, попут претпројекта Командно-информационог система снага ватрене подршке, лансера ракетног самоходног вишецевног модуларног „морава“ и система за звукометријско извиђање „хемера“.

О Како оцењујете укупну способност људства за реализацију додељених мисија у свим временским, земљишним и борбеним условима?

– У протеклом периоду тежиште обуке у Бригади било је на оспособљавању људства за рад на формацијским дужностима и оспособљавање команди и јединица за извршавање задатака, пре свега у оквиру прве мисије Војске. Ради оспособљавања љу-

ди за рад на формацијским дужностима, упутили смо 143 лица на 93 курса, док су се команде и јединице оспособљавале за извршавање задатака прве мисије планирањем и реализацијом 19 вежби. Све вежбе планиране су како би се припадници Бригаде обучили и увежбали за извођење борбених дејстава дану, ноћу, при ниским температурама, на киши, снегу, расквашеном и брдско-планинском земљишту.

Очекујемо да се наредне године опремимо системом за звукометријско извиђање „хемера“, који се користи за извођење гађања у условима ограничене видљивости. У јединици, у саставу артиљеријско-извиђачке батерије, већ имамо осматрачки радар СНАР 10, импулсног типа, који је намењен за извиђање покретних и непокретних циљева на земљи и води, те за потребе артиљеријског гађања. Наглашавам да су прошле и ове године, наше радарско-метеоролошке и топографске јединице учествовале у реализацији вежби с бојевим гађањем и у саставу осталих артиљеријских јединица Копнене војске, што је, наравно, додатно утицало на њихову обученост.

О Јединица којом командујете у потпуности је професионализована, а ватрену саставу чине официри и подофицири. Од каквог је значаја шта чињеница за укупне оперативне способности јединице?

– Поносан сам на старешински састав којим командујем, поготово што део официра има богато ратно и радно искуство, које се прожима с ентузијазмом млађих старешина. Основна мисија нас старијих и искуснијих јесте да радом, обуком и реализацијом свих обавеза пренесемо своје знање и вештине млађима. То и чинимо у свакодневном раду. Посебно бих нагласио високу мотивисаност старешинског састава, врло коректне ме-

ГАЂАЊЕ НА СКРАЋЕНОМ РАСТОЈАЊУ

О Познато је да лансери ракетни самоходни четворочевни – ЛРСЧ – 262 mm „оркан“ имају огромну ватрену моћ и да оруђа у вашем саставу могу за само десет секунди да покрију површину од 37 хектара, избаце 6,4 тона челика и погоде циљеве удаљене педесет километара? Како се реализује обука на тим борбеним средствима, јер у нашој земљи не постоје полигони на којима би се изводила бојева гађања са њима?

– Како домет поменутог оруђа не дозвољава извођење бојевих гађања на тренутно доступним полигонима у Србији, у сарадњи с Војнотехничким институтом и Техничким опитним центром развијен је и у употребу уведен уређај вежбовни 128 mm за гађање на скраћеном растојању из лансера ракетног самоходног четворочевног 262 mm „оркан“. Иако је уређај вежбовни, он, заправо, задовољава све постављене и захтеване услове за извршење бојевих гађања и у потпуности је у функцији обуке јединице. Важно је рећи да се гађа ракетама 128 mm, које су раније коришћене на систему „пламен“, а послуга има осећај да су све мере и поступци које предузимају исти као да гађају ракетама 262 mm, само што је њихов домет мањи. У прошлој и овој години извели смо неколико таквих гађања.

Ћуљудске односе и солидарност, која се свакодневно испољава у колективу. Инсистирамо на перманентном раду са људима и познавању људи, што је сигурно допринело да у претходном периоду нисмо имали нарушавања међуљудских односа. Када се све ово узме у обзир, онда се може закључити да је то добар темељ за морално чврсте и јаке војне колективе у нашој јединици.

У последњих годину дана интензивно смо радили на побољшању квалитета попуне професионалним војницима, пре свега пажљивом селекцијом кандидата. Успешно смо окончали три конкурса, реализација четвртог је у току, а очекујемо и расписивање још једног средином ове године. Биће то још једна прилика за младе људе жељне доказивања да конкуришу и постану припадници Мешовите артиљеријске бригаде.

О Све чешће се обука, вежбе, гађања и покрећна логоровања реализују заједно са припадницима резервног састава. Колико су, у овом шренућку, резервисти заиста војнички оспособљени?

– Прошле године смо с три ратне јединице реализовали обуку и око 250 људи из резервног састава том

приликом извело је гађања из пешадијског наоружања, у оквиру индивидуалне обуке. С две ратне јединице извели смо и колективну обуку на терену, у логорским условима, реализовали гађања из наоружања рода, у оквиру извођења тактичких вежби с бојевим гађањима. У једној ратној јединици припадници резервног састава распоређени су у већ постојеће јединице, тамо где им је по формацији место, а реализовали су заједничке вежбе и гађања, док је батерија лансера ракета самоходних вишецевних 128 mm, популарних „огњева“, састављена искључиво од војних обвезника, успешно реализовала батеријску вежбу и извела артиљеријска гађања на којима су остварили врло добре и одличне резултате.

Одговорно тврдим да смо прошле године знатно подигли ниво обуке ратних јединица и постигли да нам резервни састав, у оквиру наших јединица, равноправно учествује у извршењу бојевих гађања и осталих сложених активности и задатака на терену. Обуку припадника резервног састава започели смо индивидуалном обуком и тада смо реализовали оне садржаје које су они после служења војног рока делом заборавили, као што су основна тактичка обука, гађа-

ња из пешадијског наоружања и рад с колективним наоружањем. У другој фази, на терену смо реализовали практична бојева гађања из „огњева“ и топ-хаубица 152 mm НОРА, на којима су резервисти били ангажовани у свим улогама – од извиђача, рачунача, везисте и послужеоца на оруђу, до логистичких специјалиста.

Припаднике резервног састава на терену обишао је командант Копнене војске генерал-потпуковник Александар Живковић, разговарао са њима, одао им признање на дисциплини, професионализму и одговорности при извршавању задатака и нагласио да су они на вежби доказали војничке вредности.

О У артиљеријским јединицама година се дели на период пре гађања и после гађања, што говори о томе колико су ње активност значајне за артиљерце. Колико је јединица којом командујете реализовала вежби на терену и бојевих гађања у прошлом периоду и какве су резултате остварили?

– Вежбе на терену су засигурно најсложенији и најтежи облик обучавања јединица ранга дивизиона, али то је и једини поуздан начин да утврдимо у којој су мери наши команданти јединица, командири батерија, водова и одељења, нишанције, рачуначи, везисти, топографи и припадници осталих специјалности спремни да изврше задатке ефикасне ватрене подршке борбених јединица. Ради унапређења и одржавања врло доброг стања обучености наших јединица, у протеклом периоду, извели смо две вежбе дивизиона и девет батеријских вежби на терену, две батеријске и једну тактичку вежбу с бојевим гађањем. У оквиру извођења вежби реализована су артиљеријска бојева гађања, на којима су постигнута врло добра и одлична резултата.

Најважнија вежба коју смо реализовали прошле године на полигонима за обуку и Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“ свакако јесте „Удар 2013“. Тада смо организовали и покретно логоровање, на ко-

Увежбавање послуга за рад с моћним системом ЛРСЧ 262 mm „оркан“

ОТЕЖАНО, АЛИ РЕДОВНО ОДРЖАВАЊЕ

Осавремењивање и одржавање високог степена исправности артиљеријског наоружања и опреме неки су од Ваших приоритета у раду. Каква је ситуација на том пољу, ако знамо да нам данас за то мањка финансијских средстава?

– Одржавање исправности артиљеријских оруђа, опреме и моторних возила одвија се отежано, уз рестриктивне мере штедње, али редовно. Велика заслуга за висок ниво исправности артиљеријског наоружања и опреме у нашој јединици јесте, заправо, заслуга врло добре обучености и одговорности наших старешина и војника. Од почетка године до данас имали смо два предлога за модификације на оруђима топ-хаубица 152 mm М-84 НОРА и ЛРСЧ 262 mm „оркан“, које би требало да унапреде њихову исправност и одржавање. Предлоге је прихватио Савет рода артиљерије и очекујемо њихову практичну реализацију.

ме је учествовао и резервни састав, а вежбове активности пратили су кадети Војне академије и слушаоци за резервне офицере. На том покретном логоровању учесници су постигли одличне резултати на бојевом гађању. Такође, успешно су реализовали промене логорских просторија и сложене супозиције на маршу и у борби. Била је то својеврсна круна оспособљавања артиљеријског дивизиона, који је, по својој структури, тренутно најјачи у погледу снаге и ватрене моћи у Војсци Србије.

Припадници Мешовиће артиљеријске бригаде учествују у акцијама помоћи цивилном становништву. Да ли сте задовољни постигнутим степеном сарадње?

– Припадници наше јединице ангажовали су се на бројним активностима у оквиру цивилно-војне сарадње и, на тај начин, знатно допринели развоју односа с цивилним друштвом и исказали изузетну солидарност у различитим областима. Акцијама на више локација на територији Ниша уређени су Хумски поток и Рујничка река, чиме се превентивно деловало на то да се вода не излије и поплави насељена места на територији града.

Гашењем шумског пожара, током летњих месеци на територији општине Гаџин Хан, припадници јединице доказали су да и у том сегменту ло-

кално становништво може рачунати на нас. Више од 280 припадника јединице добровољно је дало крв. Лекарски тим Бригаде, у сарадњи с Војном болницом из Ниша и Домом здравља из Алексинца, у више наврата реализовао је акцију „Војни лекар на селу“ и том приликом пружио медицинску помоћ мештанима више села на територији општине Алексинац. Тамо је становништво, које нема услове да самостално посети локалне медицинске установе, показало велику заинтересованост за прегледе код војних лекара. Ових дана ангажовали смо се, због обилних падавина, на спречавању изливања реке Моравице у општини Алексинац и на водоснабдевању у општинама Гаџин Хан и Свилајнац.

Смално истичете неопходност тимског рада и другарства у артиљерији. Зашто су они толико важни?

– Извршење једног ватреног задатка артиљеријске јединице зависи од великог броја старешина и војника, различитих специјалности. Уколико они не функционишу беспрекорно, као тим, тај задатак биће доведен у питање. Зато су у артиљерији тимски рад и другарство основа на којој се гради и кохезија војних колектива и реализација најсложенијих тактичких и ватрених задатака. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ
Снимио Владимир ЦВЕТКОВИЋ

Припадници 1. шововско-хаубичког дивизиона нишке бригаде на ватреном положају

Љубав и мржња кроз густе филтер

На Клиници за психијатрију ВМА чести су пацијенти с посттрауматским стресним поремећајем или неким од поремећаја који је везан за њега, а најчешће су депресивни. Типичан је следећи случај. Човек је доскора некако функционисао у својој средини, међутим, неки додатни стресни фактори су га избацили из равнотеже. Постао је нефункционалан, тражи помоћ на клиници, где буде хоспитализован, одакле га углавном поновно враћају у јединицу у нади да ће „ухватити корак”. После неколико хоспитализација лекари схватају да су такви људи исцрпили своје капацитете за даље радно функционисање, тако да су, како истиче професор Шпирић, понекад принуђени да их пензионишу.

Иако је од рата протекло доста времена, очигледно је да последице нису прошле.

– Код наших ветерана усталио се израз – ратни синдром. Многи избегавају дужу формулацију и често га зову стресним или постстресним синдромом, а чини се да лагано нестају из употребе називи као што су вијетнамски, вуковарски или косовски синдром и да све чешће људи то називају правим именом – посттрауматски стресни поремећај или скраћеницом ПТСП. Он настаје након што је особа доживела неку тешку трауму која је била тог нивоа, да је код човека који данас пати од ПТСП-а, произвела осећање интензивног страха, немоћи и ужаса, што је типично за многе учеснике рата. Код неких се синдром развио, а код неког ни-

је. Ко ће оболети, односно где је праг који их раздваја од оних који неће, питање је за истраживаче. У одговору на ту недоумицу спекулише се низом фактора, међу којима су постојање раних траума у детињству, уз садејство са склопом личности. Нисмо исти. Посттрауматском стресном поремећају су склонији анксиозни или страшљиви, далеко више од оних стабилнијих – каже Шпирић.

Типични трауматски догађаји

Вероватно много њога зависи и од врсте трауматског догађаја...

– Тиме смо се посебно бавили. Једно време се сматрало да је најстрашнији приказ који се може видети – погинули који је раскомадан после експлозије, а да је најтеже било онима који су скупљали лешеве после борбе, јер се код њих заиста често уочавао ПТСП. Такође, приметили смо да такозвано пасивно трпљење у акцији може да произведе овај поремећај, на пример када је човек у некој незавидној ситуацији која нема излаза, у непријатељском окружењу. Сетимо се опкољених касарни. Када је човек под сталном ватром, а не може ништа да предузме. У борбеном окршају војник има утисак да може да одлучује о исходу борбе, али то није случај када пасивно трпи снајперску или неку другу ватру. И лишавање или недостатак хране и воде, као и екстремни климатски услови могу да доведу до развоја посттрауматског стресног поремећаја.

Зову га и вијетнамски, вуковарски или косовски синдром. То је психички поремећај или група психичких тегоба који настају након што је особа доживела тешку трауму, претњу смрти или виђење нечије смрти и повређивања, која је произвела осећање интензивног страха, немоћи и ужаса. То се десило многим који су били у рату, али и онима који су присуствовали саобраћајним несрећама или природним катастрофама. Ми се бавимо људима који су доживели ратну трауму и преживели је, али су имали интензивни осећај страха и беспомоћности, који су оставили последице – каже заступник начелника Клинике за психијатрију проф. др сц. мел. Жељко Шпирић, и подсећа да су три веома битне ствари о којима треба да размишља држава и друштво кад је реч о ратним ветеранима – признање, поштовање и брига.

На ПТСП упућују најмање три групе симптома. Прва је поновно преживљавање свих трауматских сцена невољним сећањима, такозваним флешбековима. Иако обављају своје свакодневне послове који немају везе с околностима рата, људима одједном „дођу слике“, толико интензивне да понекад могу и да осете „мирис спрженог меса“, како умеју да кажу, сведочи професор Шпирић.

Кад год се код нас појави нека велика несрећа у породици, са смртним исходима, увек је прво питање да ли је реч о човеку који је учествовао у рату. И онда, као констатација обично следи да је то разлог таквог понашања и да је ратни ветеран опасан по своју околину.

– Могу чак да чују, имају у глави неку врсту халуцинација, као да су поново у тој ситуацији. Толико је то живо... Следећа ситуација је то што се многим, код неких скоро сваке ноћи, у сну јављају фрагменти трауматског догађаја, одређеног дешавања, нечија погибија, често ратног друга. То су све симптоми које ми називамо – поновно преживљавање трауме.

Друга група симптома односи се на избегавање ситуација које су налик на трауме и људи који их на њу подсећају. То може бити окружење у коме су присутне униформе, оружје, гледање ратних филмова... Избегавају се сусрети са ратним друговима, јер све то евоцира и може да покрене лавину сећања на оно што се десило и онда они, поготову првих месеци борбе са симптомима, покушавају да избегну било шта што ће их подсећати на трауматски догађај. Истовремено, јавља се нека врста емотивне отупелости, као да им емоције нису више тако јасне, не могу да осете ни љубав ни мржњу, нити било које осећање. Све је као кроз неки густи филтер. Као да су анестезирани.

– Такво стање зовемо отупелост или некаква врста отупљености. Оно је најгоре за породицу, која има утисак да се њихов ближњи повлачи у себе, да га „губе“. Није то више онај човек који је учествовао у свему, плакао и смејао се са својима.

Помаже ли разговор, суочавање, с обзиром на то да се управо разговор избегава. Уопште, да ли је добро или лоше суочавање с искуством тих траума?

– Они избегавају, али ми у терапијском процесу настојимо да ух управо „проведемо“ кроз све то, полако, постепено... Наравно, за оног ко може да издржи причу, којој пажљиво приступамо, знајући колико је за њих рањива. За неке је то и благотворно, па макар им било и емотивно неугодно јер је доживе као неку врсту катарзе, мада то није чест случај, јер по пра-

Заступник
начелника
Клинике за
психијатрију
проф. др
Жељко
Шпирић

Снимко Даримир БАНДА

вилу избегавају и разговоре о томе, као и сећања. Разговор им дође као нека ретрауматизација – објашњава Шпирић.

Залегну због петарде

Трећу групу симптома ПТСП-а карактерише претерана раздражљивост. Људи који су били стабилни у својим реакцијама, одједном претерано реагују на најмањи повод. Професор Шпирић каже да се су неки од ветерана знали да залегну кад неко баци петарду, јер и тај мали звук код њих производи велику реакцију.

– Шкрипа врата или када нешто падне, све је то иритантно за њих, лако плану због ситнице, по принципу реакције „кратког споја“. И то врло оптерећује породицу, и често као последицу изнедри и породично насиље.

Ипак, што и даље не даје за право њези да су ветерани „буре баруџа“, која их догађајно стигматизује?

Актуелни пострауматски стресни поремећај међу ратним ветеранима има 8,8 одсто, а још 20 одсто људи га је имало у неком периоду од рата наовамо, али су га преболели

– Не волим тај израз, а људи су понекад баш неопрезни у квалификацијама. Кад год се код нас појави нека велика несрећа у породици, са смртним исходима, увек је прво питање да ли је реч о човеку који је учествовао у рату. И онда, као констатација обично следи да је то разлог таквог понашања и да је ратни ветеран опасан за своју околину. То води у потпуно погрешну страну. Уместо да се бринемо за ратне ветеране, да имамо саосећања за њихове тегобе, ми им „лепимо етикете“ да су опасни, непредвидиви. Наравно, и да у вези са њима треба бити опрезан.

Дакле, јесу ли непредвидиви?

– Разговарао сам са вероватно хиљаду и више људи који испољавају такве проблеме и рећи ћу вам да је веома мали број оних који не могу да контролишу своје поступке. Највећи број ветерана је сасвим у реду, с тим да треба рећи да су раздражљивији од осталих, и да ће можда на неку ситуацију пре реаговати него други. С друге стране, важно је рећи да је велики број људи у међувремену престао да има симптоме, а такав ПТСП, преболели, уз актуелни, нама је врло значајан. Министарство

УТИЦАЈ СТРЕСА НА ТЕЛЕСНО ЗДРАВЉЕ

– Током вишегодишњих истраживања на ВМА установили смо да пацијенти с хроничним посттрауматским стресним поремећајем имају израженије телесне сметње и физичке тегобе. Имају поремећен метаболизам угљених хидрата и масти, повишен притисак и остале проблеме с здрављем, који су израженији него код њихових вршњака. Очигледно да је дугогодишњи хронични стрес производио последице по телесно здравље. Пре пет-шест година били смо позвани да учествујемо у великом истраживачком пројекту са још десет научних центара из шест држава, који је финансирала Европска унија и који се управо односи на процене параметара физичког здравља код људи који имају ПТСП. Ових дана објављујемо резултате те студије.

рада и социјалне политике је 2007. године ангажовало неколико наших стручњака да учествују у пројекту који је обухватио велики број ратних ветерана. Пројекат је трајао седам месеци, а том приликом испитали смо 2.300 људи, од којих је 600 узето као узорак, с којима смо професор Самарџић, мој претходник на месту начелника, и ја обавили директан раз-

Једно време сматрало се да је најстрашнији приказ који се може видети – погинули који је раскомадан после експлозије, а да је најтеже било онима који су скупљали лешеве после борбе јер се код њих заиста често уочавао ПТСП

говор да бисмо установили какве проблеме и евентуалне психичке сметње имају. Установили смо да актуелни посттравматски стресни поремећај међу ратним ветеранима има 8,8 одсто, а још 20 одсто људи га је имало у неком периоду од рата наоколо, али су га преболовали.

Криза против Ветеранског центра

Према речима професора Шпирића, пројекат је замишљен као увод у решавање низа проблема с којима се суочавају ратни ветерани и које је требало, уз обезбеђење додатних средстава, решити новим пројектима, чији би циљ била брига о тим људима – побољшање њиховог статуса, нарочито у пружању одговарајуће здравствене и психијатријске помоћи. У Министарству за рад и социјалну политику, по угледу на такве установе на Западу, урађен је елаборат о „Ветеран центру“, међутим, све је остало слово на папиру, дошла је криза 2008. године и смањење буџетских расхода.

– То никако не значи да смо одустали. Мрежа центара је сјајно решење које постоји готово свуда. У Америци је умрежено 200.000 корисника, а за те сврхе држава издваја 4,5 милијарде долара годишње. Ми, наравно, нисмо упоредиви с

Такозвани мировњаци ветеранима поручују: Ви сјте рајини злочинци, шреба вас у Хаг. Други им кажу да су били млакоње, да су изгубили рат: Ви сјте губитници! У средини су они којих има највише, који не би да се сећају тог времена.

њима, они су велика сила која често шаље људе у рат, али постоје начини да се ствари и код нас промене. Уопште, три су веома битне ствари о којима треба да размишља држава и друштво, кад је реч о ратним ветеранима. То су признање, поштовање и брига. Признање да су били у рату, да им је то уписано у војну књижицу и да држава потврди да одређена особа због тога има последице. Ту спада признање ратног стажа, ратних дневница и свега онога око чега се иначе „диже прашина“. Десет врста оружаних формација учествовало је у ратовима деведесетих, по разним основама, и држава се не односи исто према свима. Ми имамо ситуацију да Србија званично није ни учествовала у рату, осим 1999. године и не знамо тачан број људи, ни приближно – објашњава Шпирић.

Да ли је изостало и поштовање?

КЛИНИКА ЗА ПСИХИЈАТРИЈУ ВМА

Капацитет лежећег одељења Клинике за психијатрију ВМА јесте 50 пацијената, уз 30 у дневној боници, у којој се лече у процесу рехабилитације. Они долазе ујутро, имају разне видове психотерапије и радне терапије и враћају се кући поподне.

– У саставу Клинике је и Одељење за ментално здравље, које се бави превенцијом, здравственим просвећивањем и селекцијом. Клиника за психијатрију је препознатљива и по томе што од 1947. године у континуитету користимо електроколулзивну терапију, што је доста ефикасна метода у случајевима кад лекови не помажу, када је реч о дуготрајним депресијама или је по среди неки други тежак психијатријски поремећај, који не може лековима ни психотерапијом да се поправи, а пацијент више година пати.

– Изостало је, а и иначе је то прилично дефокусирано код нашег народа, јер нико не воли да се сећа за нас трауматичних догађаја. Имамо такозване мировњаке који ветеранима поручују: Ви сте ратни злочинци, треба вас у Хаг! Други им кажу да су били млакоње, да су изгубили рат: Ви сте губитници! У средини су они којих има највише, који не би да се сећају тога. На све то дође актуелна ситуација, незапосленост, корупција, криминал, разни видови социјалне патологије, и проблеми с којима се суочавамо. Ко још да брине о ратним ветеранима. А управо је поштовање то што доноси сатисфакцију. Нама су, док сам био у основној школи, за празнике доводили ветеране из Другог светског рата, да нам причају о доживљајима из рата. Ми гледамо кад се појаве онако, с ордењем. Они су уживали све повластице. Данас тога нема. Ветерани су данас код нас дефокусирана маргинална група, а у Србији их има, они сами кажу, у ветеранским удружењима, између тристо и четиристо хиљада. Мислим да их је и знатно више.

Начелник Клинике за психијатрију ВМА професор Жељко Шпирић као трећу обавезу државе и друштва према ветеранима види социјалну, материјалну и здравствену бригу и истиче да из многих удружења која их окупљају, истичу да је управо држава заказала у много видова помоћи, па чак и у здравственој.

– Они имају утисак да нису предмет одговарајуће брига. Не бих залазио да ли је тако. Знам да су код нас, на ВМА, увек били одговарајуће збринуте. Ветерански центри о којима смо говорили могли би да обављају ту функцију појачане брига. Држава је много тога урадила преко различитих видова помоћи, обезбеђујући неким станове и борачко-инвалидску заштиту. Немали новац одлази на инвалидине и остале видове помоћи. Око 35.000 лица прима неки вид борачко-инвалидске заштите, од чега је 12.000 ратних војних инвалида, на шта одлази око десетине укупног буџета Министарства за рад и социјалну политику, што су подаци из 2011. године. Брига о тим људима јесте трајни задатак за друштво и државу – закључује професор Шпирић. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ

Безбедносни форум у Будви

Одговори на
НОВЕ ИЗАЗОВЕ

Братислав Гашић присуствовао је четвртом безбедносном форуму *To Be Secure (2BS)* у Будви, који је ове године окупио око 400 учесника, представника међународних безбедносних организација, академских институција, доносиоце политичких одлука и експерте за безбедносна питања

Оцењујући значај учешћа делегације Министарства одбране на безбедносном форуму у Будви, 30. и 31. маја, министар Братислав Гашић истакао је да је веома важно учествовати на догађајима на којима се сагледава безбедносна ситуација у региону и шире. У контексту питања која су разматрана на форуму, Србија сматра да је сарадња у Партнерству за мир довољан оквир за њену сарадњу са НАТО-ом, унапређење регионалне сарадње остаје приоритет, а повећање присуства у мировним операцијама је циљ у овој години, у којој се планира учешће више од 500 припадника Војске Србије у мултинационалним операцијама УН и ЕУ. Тиме се подижу оперативне способности војске и јача међународни углед Србије.

На маргинама форума у Будви министар Гашић састао се са замеником премијера и министром спољних и европских послова Словачке Миро-

славом Лајчаком. Гашић је захвалио словачком министру на помоћи коју је његова земља упутила Србији у катастрофалним поплавама. Оцењено је да Словачка успешно испуњава своју улогу контакта Србије са НАТО-ом, а било је речи и о билатералној сарадњи, у којој је посебно наглашено учешће у мировним мисијама и сарадња у војном образовању и здравству.

У сусрету са министарком одбране Црне Горе др Милицом Пејановић Ђуришић, министар Гашић најпре је исказао захвалност за брзу и професионалну помоћ коју су тимови Војске Црне Горе пружили у одбрани од поплава у Србији и помоћи угроженом становништву. У разговору је изнето више иницијатива за унапређење сарадње, пре свега у војнообразовној и војномедицинској области, ваздухопловству и речној флотили.

Организатор Безбедносног форума у Будви је Атлантски савез Црне Горе, а на свечаном отварању четвр-

тог форума учеснике су поздравили председник Црне Горе Филип Вујановић, амбасадорка САД у Црној Гори Сју Браун и председник Атлантског савеза Црне Горе др Саво Кентера.

Евроатлантска
оријентација
Црне Горе

Четврти 2BS Форум под називом „НАТО у 21. вијеку: модерни изазови и нова подручја дјеловања“ бавио се највећим изазовима и претњама по међународну и регионалну безбедност. На дводневном скупу дискутовано је о НАТО политици отворених врата, кризи у Украјини, новим иницијативама Партнерства за мир, Авганистану након повлачења међународних трупа, борби против тероризма и другим важним питањима из области безбедности.

У поздравним речима на отварању форума основно питање које је по-

тенцирано јесте евентуални позив Црној Гори за чланство у НАТО на предстојећем самиту у Велсу у септембру. Председник Вујановић оценио је да „Црна Гора афирмише политику добросуседства и својим кретањем ка НАТО-у несумњиво допринеси стабилности региона”.

Амбасадорка САД у Црној Гори Сју Браун оценила је да „без обзира да ли ће добити позивницу за чланство ове године или у блиској будућности, Црна Гора већ заслужује велике похвале за своју посвећеност визији евроатлантских интеграција и наставак фокусирања на реформе неопходне за испуњење стандарда за чланство у НАТО”.

У Црној Гори чланство у НАТО-у је најважнији приоритет државне политике и сагледава се пре свега у оквиру способности региона да одржи стабилност. С обзиром на то да, према процени званичне црногорске политике, регион нема поуздане механизме да одржи стабилност јер то показује и скорашње искуство, за успостављања стабилности на Западном Балкану неопходне су евроатлантске интеграције свих земаља. Зато Црна Гора на разне начине, а форум у Будви један је од таквих промотивних догађаја, показује да су вредности европске и евроатлантске заједнице пут за све земље региона Западног Балкана у постизању поуздане стабилности као основе економског и демократског развоја.

У том тону говорила је и др Весна Пусић, први потпредседник Владе и министар спољних и европских послова Хрватске. Она је истакла да Хрватска жели да и практичним саветима убрза европски пут земаља региона, јер је у њеном интересу, али и сваке државе посебно, да живе и раде у безбедном окружењу, посвећени решавању бројних развојних питања.

На панелу под називом „Будућност НАТО проширења” истакнуто је да политика отворених врата остаје актуелна, али да доношење конкретних одлука о чланству зависи од бројних фактора, међу којима су политички ипак најважнији.

У дискусији о украјинској кризи, потпредседник црногорске Владе и

министар спољних послова и европских интеграција Игор Лукшић наглашио је да је одлука Црне Горе да се придружи санкцијама Европске уније против Русије била веома тешка и да ће можда оставити одређене последице. „Али, оно што мене уверава да смо на добром путу јесте да људи разумеју... и мислим да смо се ми поделили у складу са оним што је читав наш стратешки државни пут”, истакао је Лукшић.

Нова подручја деловања

На панелу „Авганистан након 2014: успон или пад?” говорило се о даљем правцу развоја мисије у Авганистану која престаје бити борбена и постаје мисија подршке. Фокус је био на два питања: који су то највећи изазови пред НАТО и која је улога међународне заједнице у погледу мисије у Авганистану. Наглашено је да НАТО мора помоћи даљем развоју Авганистана у економском погледу, али још важније у заштити фундаменталних људских права, посебно права жена. Сузбијање корупције и криминала, решавање питања борбе са талибанима и другим криминалним групама и обезбеђивање мирне транзиције власти, изазови су који остају пред Авганистаном и међународном заједницом у наредном периоду.

На форуму један панел посвећен је Партнерству за мир, поводом 20 година од његовог покретања. Оцењено је да је овај програм помогао НАТО-у у дефинисању важних приоритета и окупљању бројних партнера, тако да тај процес данас има глобални карактер и сигурну перспективу, чије ће модалитете одредити предстојећи самит у Велсу.

Међу модерне безбедносне изазове уврштене су као теме панела и два актуелна питања, тероризам и сајбер безбедност. Експерти за ове области потврдили су да се ради о две велике претње у савременом свету које добијају различите облике и више никада не остављају безбедним – од појединаца до држава. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

ВЕСТИ

НАЧЕЛНИК Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић састао се 10. јуна са директором J-5/J-8 Европске команде Оружаних снага Сједињених Америчких Држава генерал-мајором Рендијем Кијем у хотелу „Метропол” у Београду. Реч је о сусрету у оквиру билатералне војне сарадње током кога су генерали Диковић и Ки разговарали о досадашњој сарадњи, њеном унапређењу и о предстојећим активностима. ■

БУДУЋЕ изасланике одбране, који ће дужности започети на лето у Бразилу, Пољској, Анголи, Уједињеним Арапским Емиратима, Кини, Румунији, Алжиру и Хрватској, примио је начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић. Осморици официра, представницима Министарства одбране и Војске Србије у иностранству наредне три године, говорио је о пословима који их том приликом очекују. ■

ДЕЛЕГАЦИЈА оружаних снага Велике Британије, коју је предводио помоћник начелника Штаба британске војске за здравство генерал-мајор Џереми Роуан, посетила је 5. јуна 2014. ваздухопловну бригаду и Ваздухопловно-медицински институт Војске Србије на аеродрому „Батајница”. Том приликом разматране су могућности за успостављање и унапређење сарадње двеју оружаних снага у области војног здравства. ■

ЗА добровољно служење војске под оружјем, на 450 места колико је планирано да се упути у јунском року, пријавило се око 3.000 кандидата. Најбољих 446, од чега 37 жена, упућено је почетком месеца у центре за обуку у Сомбору, Ваљево и Лесковцу. После основне индивидуалне обуке, која траје месец и по дана, војници на добровољном служењу војног рока наставиће обучавање у центрима за специјалистичку обуку. ■

ВОЈНИЦИ и старешине Батаљона војне полиције специјалне намене „Кобре” доставили су 4. јуна хуманитарну донацију у храни и млеку прихватном центру општине Крупань. Према речима капетана Мирјане Сакић, припадници те јединице самоиницијативно су прикупили новац и неопходне намирнице како би помогли грађанима Крупань, једног од градова коме су недавне поплаве нанеле највише штете. ■

Најбољи батаљон Копнене војске

Пешадинци од Рашке до Либана

На годишњој анализи оперативних способности, 21. пешадијски батаљон Друге бригаде изабран је за најбољу јединицу тог вида наше војске. Током 2013. године знатно је допринео одржавању оперативних способности Бригаде и Војске у целини. Командант Батаљона потпуковник Ђорђе Белић истиче да су правилно планирање, добра организација и психофизички спремни и оспособљени људи омогућили такве резултате.

Тактичка вежба с бојевим гађањем – „Ресаве 2013“ била је прошле године, према речима команданта 21. пешадијског батаљона потпуковника Ђорђа Белића, најбоља провера обучености за 990 припадника јединице из Рашке. Пред државним и војним врхом демонстрирали су знања и вештине за организовање и извођење борбених дејстава у одбрани и противнападу.

Вежба на Интервидовском полигону „Пасуљанске ливаде“ – „Ојачани пешадијски батаљон у одбрани с преласком у напад“, представљала је новину када је реч о обучавању припадника Војске Србије, јер су је до тада

реализовале само јединице ранга чета или батерија. Значајан садржај увежбавања било је и садејство ојачаног пешадијског батаљона с оклопно-механизованим јединицама и саставима артиљерије.

– Прва пешадијска чета Батаљона, којом командује мајор Горан Рогановић, током „Ресаве 2013“ приказала је тактичке радње на главном правцу одбране, а, затим, и на главном правцу преласка јединице у напад. Извршила је све добијене задатке, па, стога, желим да похвалим нишанцију на аутоматском бацачу граната десетара Дамјана Радуловића, снајперисту далекометне снајперске пушке 12,7

mm десетара Ивана Обрадовића, десетара Марка Матовића, који је успешно дејствовао „фаготом“, и старијег водника Немању Ђуровића за одличну организацију ватре минобацачима 120 mm – наводи потпуковник Белић.

Пре „провере“ на „Пасуљанским ливадама“, јединице Батаљона извеле су 24 одељенске и тактичке вежбе вода с бојевим гађањима, на којима су остварили одличне резултате – просечну оцену 4,82. На 226 гађања из пешадијског наоружања пешадинци из Рашке добили су врло добру оцену – 4,18. Гађања су реализовали у касарни „Стефан Немања“ и на Стационарном аутоматизованом стрелишту „Зи-

ТЕРЕТАНА У КАСАРНИ

Командир стрељачког вода потпоручника Павлина Иконић, иначе репрезентативка Србије у каратеу и већ пет година првак Европе у катама и борбама, каже да у 21. пешадијском батаљону има много старешина и војника који се професионално и рекреативно баве борилачким вештинама, попут каратеа, џудоа, ММА или аикида. Припадници јединице имају могућност да у радно и ванрадно време користе теретану и салу за борење у касарни „Стефан Немања“, које су опремили захваљујући добровољно прикупљеним средствима.

мовник”. Током прошле године, припадницима 21. пешадијског батаљона додељено је 167 стимулативних мера, а њихова просечна службена оцена је врло добра – 4,17.

Ни обука резервног састава јединице из Рашке није изостала – у току 2013. године увежбавао се 141 „резервиста”, односно комплетна ратна јединица. Резервни официри, подофицири и војници реализовали су садржаје појединачне и одељенске обуке, а на вежбалишту „Варево”, током десет дана

обуке, имали су 22 дневна и ноћна гађања из личног наоружања.

Промене у начину обезбеђења административне линије према Косову и Метохији и контроле Копнене зоне безбедности условиле су и новине у раду 21. пешадијског батаљона. Друга бригада је од 5. маја преузела све базе у захвату административне линије и Копнене зоне.

Рашки батаљон, чији су припадници до тада били ангажовани у базама „Мрче”, „Мађере” и „Боранце”, у новим околностима формирао је Команду рејона „Југ” и преузео обезбеђење административне линије према Космету и у Копненој зони и с база „Цворе”, „Печено брдо”, „Добросин” и „Голема чука”. Припадници јединице распоређени су и у објект „Ташлак”, а снаге за интервенцију јединице налазе се у Бази „Југ”.

Међу првим припадницима наше војске, који су после дужег времена ангажовани ван граница Србије, у ми-

ровним мисијама, били су пешадинци 21. батаљона из Рашке. Ове године војници и старешине тог састава су у мисији UNIFIL у Либану.

Надам се да ће наша јединица, ранга чете, на најбољи начин представити Србију и њену војску у Либану. Наравно, биће то прилика да наши припадници стекну искуство за извршавање задатака у мултинационалном безбедносном окружењу – каже потпуковник Ђорђе Белић. ■

Зоран МИЛАДИНОВИЋ

ПРИПРЕМЕ МИРОВЊАКА

Око седамдесет одсто припадника јединице која је упућена у мултинационалну операцију UNIFIL у Републици Либан је из прве пешадијске чете 21. пешадијског батаљона. Команда чете, тим за везу, тим за подршку, три пешадијска вода и вод за подршку броје 130 старешина и војника. Од командира чете, уједно командира пешадијске чете која је отишла у Либан мајора Горана Рогановића сазнали смо да су припреме за формирање јединице започеле у августу 2013. године.

У првој фази индивидуалне обуке, часови физичке обуке и гађања, кондицирање возача за управљање моторним возилима и обука у коришћењу система веза и система за оријентацију и навигацију, реализовани су у гарнизону Рашка. Колективна обука, предвиђена у другој фази оспособљавања мировњака, организована је у Центру за обуку јединица за мултинационалне операције, у Бази „Југ”, где је крајем марта завршена и евалуација чете.

Обуку су изводили инструктори из Четврте бригаде, који су већ извршавали задатке у Либану, а евалуацији је присуствовао и командант шпанског батаљона потпуковник Карлос Мендоза. Припадници јединице су, такође, били на извиђању у Либану, те пратили евалуацију шпанског батаљона и шпанске бригаде у Сарагоси.

– Људи су спремни и мотивисани за задатке у мисији. Имамо искуства и из операције на Кипру. Чета ће у Либану радити у другачијем окружењу, првенствено због повремених инцидената у Сирији, верских сукоба и политичке напетости. Стога су припадници јединице детаљно информисани о свим околностима и специфичностима мисије – наглашава мајор Рогановић.

„Плави одговор 2014”

Завршетку тактичке вежбе с бојевим гађањем Речне флотиле и садејствујућих снага – „Плави одговор 2014”, присуствовали су 11. јуна у Тителу министар одбране Братислав Гашић и начелник Генералштаба Војске Србије генерал Љубиша Диковић.

Јединице су увежбавале „ватрену подршку снага Копнене војске на и у захвату унутрашњих пловних путева и формирање десантног и скелског места преласка”. Демонстрирали су ваздухопловну ватрену подршку речног десанта, артиљеријску подршку речног десанта, лажни речни десант, бродску ватрену припрему речног десанта, затим, борбено трагање и спасавање и три таласа речног десанта.

– Уверили смо се у оспособљеност наше војске, што демантује оне који тврде да Војска није материјално и технички опремљена. Честитам свим учесницима на одлично изведеној вежби – рекао је министар Гашић и најавио модернизацију и Речне флотиле и В и ПВО. ■

„Покрет 2014”

Припадници Мешовите артиљеријске бригаде из Ниша извели су на полигону „Пасуљанске ливаде” артиљеријска бојева гађања из топ-хаубица 152 mm НОРА и ЛРСЧ 262 mm „оркан”, тачније из вежбовног уређаја за гађање на скраћеном растојању из тог система, као и ноћно гађање, синхронизовано и у садејству с колегама из Четврте бригаде КоВ. Завршетак вежбе пратили су начелник штаба Команде Копнене војске бригадни генерал Жарко Лазаревић, представници Генералштаба, Војне академије и Савета рода артиљерије.

Био је то врхунац периода интензивне обуке и десетодневног покретног логоровања – „Покрет 2014”, које су припадници Бригаде реализовали на локацијама „Петлово бојиште” код Пирота, Ртњу и на „Пасуљанским ливадама”. ■

Припреме за Тенковски биатлон

29

На полигону „Међа” код Ниша већ више од две недеље трају припреме тенкиста Војске Србије, који ће од половине јула до половине августа учествовати на „Тенковском биатлону” у Руској Федерацији.

Генерал-мајор Милосав Симоновић, заменик команданта Копнене војске, начелник Штаба Команде КоВ бригадни генерал Жарко Лазаревић и командант Треће бригаде бригадни генерал Желимир Глишовић обишли су тенкисте и сагледали ниво њихове обучености.

Пуковник Жељко Кузмановић и потпуковник Горан Марковић, командант и заменик команданта нашег тима, реферисали су о току припрема, а тенковске посаде демонстрирале савладавање стазе за вожњу тенкова и полигона за проверу физичких способности. ■

„Копље 2014”

У Центру за обуку путем симулација у Београду, 6. јуна завршена је петодневна вежба Противтерористичког батаљона Специјалне бригаде Војске Србије – „Копље 2014”. Основни циљ вежбе, подржане рачунарском симулацијом, био је да се команде батаљона, чета и тимова увежбају за доношење одлука приликом узимања талаца. ■

Противпожарна вежба Прве бригаде

Припадници Прве бригаде Копнене војске извели су 5. јуна у гарнизонима Нови Сад, Бачка Топола и Сремска Митровица вежбе у руковању средствима противпожарне заштите и гашењу пожара. Вежбом у касарни „Тврђава”, коју је организовао 19. логистички батаљон, руководио је мајор Владан Игњатовић.

Учесници су демонстрирали употребу формацијских средства за гашење пожара, разне врсте противпожарних апарата и ватрогасне опреме. Такође, приказали су рад унутрашње службе приликом уочавања пожара, практичну примену апарата и средстава, те ангажовање ватрогасног одељења с навалним возилом приликом локализовања и гашења пожара малог и средњег обима. ■

Зашто ревизија?

Из нове књиге др Милета Бјелајца „1914–2014: Зашто ревизија? Старе и нове контроверзе о узроцима Првог светског рата“, коју је управо објавио Медија центар „Одбрана“, доносимо изабране делове који ближе осветљавају стварне узроке Првог светског рата и данашње покушаје ревизије историјских чињеница

Пре двадесет година, приликом обележавања 80. годишњице почетка Првог светског рата, која се поклопила са новом балканском кризом, унети су нови тонови у реинтерпретацију његових узрока. Србија се почела враћати у фокус. Није то било тешко јер су у то време Срби били дежурни кривци за рат који је беснео. Одрицали су их се и бивши савезници. Тада, у академском свету, то лакше прихватају млађи историчари, неоптерећени ранијим консензусом из шездесетих година прошлог века, утемељеним на истраживањима немачког историчара Фрица Фишера и његових сарадника.

Данас, поводом 100. годишњице, много је више дела која инсистирају на српској и руској одговорности него раније. Међутим, за разлику од ранијег широког консензуса међу историчарима, овај нови тренд далеко је од тога буде опште прихваћен. Да ли ће тако и остати, видећемо. Десетак београдских

еминентних али и млађих историчара, уочило је ове трендове, анализирано поједина издања или давало други допринос расправи. Сами смо, и пре ове књиге, давали такве прилоге.

Политичко исходиште оцена о узроцима рата

Накнадним политичким оценама о узроцима избијања Првог светског рата и „Јулској кризи 1914“ претходило је обликовање јавног мњења у свим земљама учесницама. Две средњоевропске царевине, Аустроугарска и Немачка, одлучне да искористе прилику и ратом реше однос снага на континенту, морале су да добију патриотску подршку своје јавности, али и јавности у неутралним земљама. Ваљало је представити рат као изнуђен, као одбрану најпречих националних интереса, као последње средство које је остало када су се све „искрене жеље“ за миром потопиле незајажљивошћу „друге стране“. Проблем са убеђивањем јавног мњења, осим Србије и Црне Горе, имале су више-мање и друге силе.

Други корпус оцена о узроцима Светског рата и држању Немачке и Аустроугарске током јулске кризе 1914, који је имао превасходно политичко исходиште, настао је у међуратном раздобљу. У борби за оспоравање члана 231 Версајског мировног уговора и члана 177 уговора у Сен Жермену, на истом послу нашли су се актери и историчари. Пресуде Мировне конференције проглашене су „нечувеним неправдама“. Постојао је и страх да ће одговорни завршити пред судовима. Поред жеље нових политичких снага у пораженим државама да се одговорност за рат истражи, старе структуре организовале су се и почеле акцију прикривања оптужујућих докумената, мемоари се цензуришу, а ускоро почиње потрага по свету за оним историчарима који су били спремни да пишу у корист немачке тезе о невиности или бар подједнакој одговорности свих. Организовани су центри за пропаганду који су издавали часописе на више језика и преводили и дистрибуирали књиге страних историчара. Овај рецепт као да се поновио пред нама последњих година.

Мање у Немачкој, а више у Аустрији, постојала је перманентна потреба да се докаже да је службена Србија стајала иза Сарајевског атентата и да је Београд расприривао национализам на тлу Монархије који је њу угрожавао. Дакле, није национално питање било њен унутрашњи проблем – оно је уношено са стране.

Старо под плаштом новог

Данас, у вероватно најпознатијој и највише промовисаној књизи аустралијског историчара са Кембриџа Кристофера Кларка читамо да је пуковник Апис главни архитекта атентата у Сарајеву (али он је регуларно спалио папире – каже Кларк). Пашић и влада су знали за атентат унапред, али нису ништа учинили да га спрече. „Зашто није ухапшен Апис?“, пита се аутор.

Пашић је знао за атентат јер је његов повереник био „црнорукац“ Милан Цигановић, баш онај који је атентаторима предао оружје и обучавао их. То је „извесно“, јер тако пише у својим памфлетима Милош Богичевић. (О њему и његовој опскурној улози постоји цео одељак у књизи „1914–2014: Зашто ревизија?“). Кларк даље инсистира на тези која се не разликује од аустроугарског ултиматума да је „терористичка организација“ која је стаја-

ла иза атентата екстериторијална, дакле не ради се о организацији са територије Монархије. Српски национализам био је експанзиван и шовинистички. Апис, Пашић и Србија чврсто се држе „Начертанија“ који остаје њихов програм до 1918. године. Његови циљеви неприхватљиви за Европу морали су се прикривати. Читамо да је Гаврило Принцип био члан „Црне руке“. Аустроугарски поданици у Босни нису живели тако лоше. Монархија је донела прогрес и просперитет. Злочин из 1903. довео је до злочина из 1914. године, тврди Кларк.

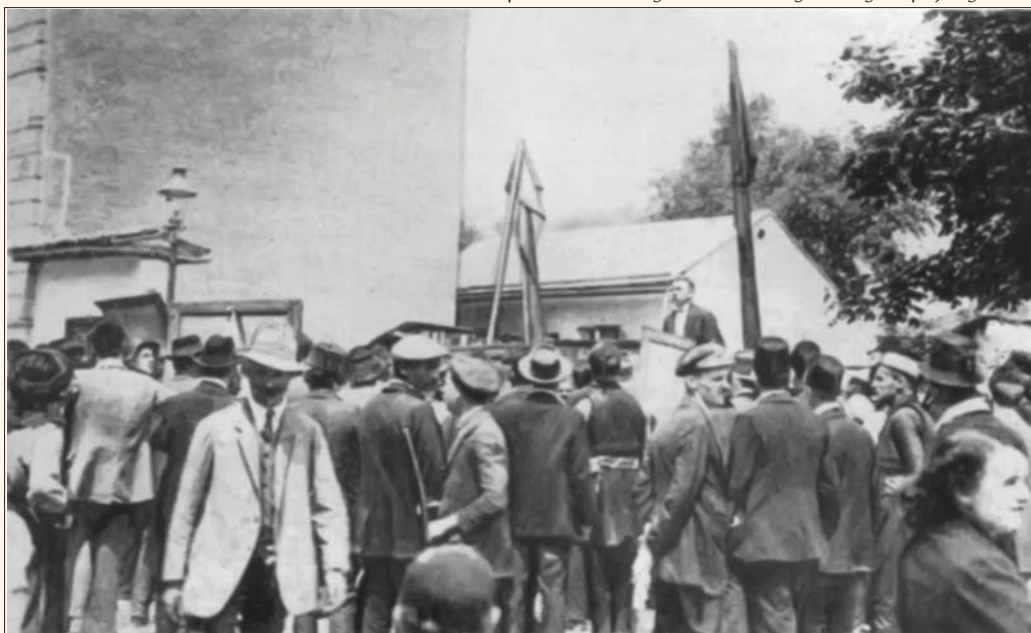
Некадашња пропаганда поражених данас је васкрсла, а једина брана су јој историчари старог кова у средњој и западној Европи, односно Америци.

Креирање неприхватљивог ултиматума

Историчар Макс Хејстингс наводи да је Владимир Гизл, аустроугарски посланик у Београду, заиста 7. јула, пре повратка на дужност, добио од свог министра Бертолда прецизне инструкције: „Како год да Срби буду реаговали на ултиматум [који се тада писао], ви морате прекинути односе и мора доћи до рата.“

Одавно су историчари, и пре Хејстингса, ово утврдили. Намерно је писан „неприхватљив“ ултиматум како би се добио повод за рат, рат који се желео. Тако су га у размени мишљења и означавали у Берлину и Бечу, после договора 7. јула да ступају заједно у овој европској кризи. Чак и историчар Кристофер Кларк признаје да је ултиматум био креиран тако да буде одбијен и да је Гизл добио инструкције да одбије српски одговор без обзира на његов садржај.

Прошесина скупиштина на улици у Сарајеву

Други то не желе да виде. Британски историчар Марк Корнвол ће у првој половини деведесетих година дати своје већементне оцене о улози Србије. Рат је, по њему, био до-бродошао српској влади јер ју је решио унутрашњих брига. Србија је, према „доказима“, била много тврдоглавија и не-зависнија „него што су историчари замишљали ... у јулу 1914. Србија је била спремна да одбије аустријске захтеве који су били у супротности са статусом суверене и 'цивилизоване' државе (наводи у оригиналу – прим. М. Б.) ... Због тога је влада срочила (у оригиналу: по сопственом мишљењу – прим. М. Б.) веома помирљив одговор, који је ипак био пун резерви ... Краљевина је била спремна 25. јула да уђе у ризик локалног рата са Аустроугарском ... До краја јула 1914. године Пашић је знао да се Велика Србија може остварити само кроз огањ свеевропског рата. Сама Србија помогла је да се тај рат догоди јер током Јулске кризе није била спремна да се врати у положај аустроугарског сателита (sic!)”.

Дакле, по Корнволу, Србија је желела рат, а ми смо погрешно мислили да је то желела Аустроугарска.

Колико су ове оцене далеко од оних не само Србији на-клоњених држава, већ и самих немачких дипломата оног времена и цара Виљема. „Он је одлучио да су сада сви раз-лози за рат отпали.” Кајзер „више није желео да Аустрија изазове рат”. Немачки посланик је јављао како су он и ди-пломатска заједница у Београду видели српски одговор:

„Након што смо српски одговор подробно и у миру размотрили, у кругу колега који су се сакупили код мене, владало је јединствено уверење да је барон Гизл пребрзо отпутовао. Свима нам се чинило да је Србија веома далеко-сежно изишла у сусрет захтевима и да је томе био несра-мерно кратак рок у коме је наш аустроугарски колега про-анализирао уручени му одговор. Наиме, сви смо ми сматра-ли да би нама требало више времена, па смо закључили да је он унапред добио налог да отпутује уколико, да тако ка-жем, Ултиматум не буде глатко прогутан. У међувремену је српски одговор био објављен и учврстио нас у томе да смо тачно разумели [зашто је Гизл отпутовао].”

Спорно је и време српске мобилизације – не случајно

Аустријски историчар Манфред Раухенштајнер и бри-тански Марк Корнвол, приписујући српској влади непомир-љивост у одговору, мисле да је један од доказа и мобилиза-ција пре истека рока за подношење одговора:

„Брижљиво срочени одговор на бечки ултиматум тре-бало је да буде прихватљив европским владама, али ни у ком случају није био безусловно прихватање захтева који су упућени Београду. Из чињеница да је Србија почела моби-

РЕВИЗИОНИСТИ ГЛАСНИЈИ

Јасно је да изван покушаја ревизионизма постоје и у западној историографији аутори и радови који се држе професионалних и научних принципа. Међутим, иако мало-бројни, гласови ревизиониста су гласнији, медијски присут-нији. Постоје нескривене политичке намере њихових про-мотера. Ипак, изгледа да ни сви медији или њихови новина-ри, творци ТВ серија, не прихватају у потпуности те ставов-е. То охрабрује.

Међу историчарима, стара гарда се и даље држи, а ре-визионисти спуштају тон и настоје да убеди саговорнике да нису најбоље прочитали њихове књиге. Тако Шон Мекми-кин, у анкети Би-Би-Сија (BBC) о узроцима рата, не инсистира чврсто на тези о „руском злочину”, па помиње и друге као сукривце.

Слично поступа и Кристофер Кларк, аутор познате књиге „Месечари: Како је Европа склизнула у рат 1914”, у медијским јавним дебатама када су му саговорници „Фише-ровци”. Недавно је и у српској средини покушао да нас убеди да његова књига није усмерена против Србије, већ да је он поделио историјску одговорност на све актере под-једнако. Његове изјаве или интервјуи просто су писца ових редова натерале да посумња у своје знање енглеског језика и у способност разумевања аргументације и садржаја једне књиге. Ипак, покушавам да се „утешим” да боља знања ен-глеског немају ни професори са Оксфорда и неких других британских или америчких универзитета, нити довољно знања из немачког његови немачки или аустријски крити-

чари. Наиме сви они, било да хвале Кларка или стављају за-мерке и критике, видели су исто што и ми – у центру деба-те је Србија и њени односи са Аустроугарском, тачније де-финисање српске конспирације и малигног национализма који је, подржан од Русије, довео до катастрофе. Када Кларк покушава да се представи као историчар који је рав-ноправно поделио одговорност на све, један његов крити-чар, Најџел Џонс ће не без ироније навести:

„Подједнака кривица? Не баш. Нација у центру Клар-ковог наратива није моћна Немачка, већ копнена балканска држава, која се недавно ослободила доминације Отоманске Турске... То је та ... конвенционално наново демонизована за свој удео у југословенским ратовима деведесетих ... мала Србија”.

Најџел уочава да се инсистирањем на акту из 1903. го-дине жели постићи ефекат сугерисања да се ради о полу-барбарској гангстерској држави, где официјерски кор (чети-ри официра – М. Б.) на ужас Европе, демонстрира цивили-зацијски ниво комадањем непопуларног монарха. Готово половина књиге посвећена је Србији, а прво поглавље или четвртину књиге директно посвећено покушају да се обја-сни како је сукоб Аустроугарске и Србије потпалио рат, на-води Најџел.

Такође, у Кларковој књизи сви смо видели покушаје да се прикрију или ублаже доскорашња сазнања о немачкој и аустроугарској улози, њихови планови и потези. Превише тога је испуштено, па остају неразумљиве реакције другог блока оног времена – Антанте.

Демолирана фабрика намештаја Петра Векића

лизацију више сати пре слања одговора на аустријски ултиматум види се да је српска влада била свесна последица свог одговора.”

Кристофер Кларк такође износи, као и Манфред Раухенштајнер, али се на њега не позива, да је аустроугарском посланику Гизлу било јасно да прихватање ултиматума „неће бити безусловно. Наредба за српску мобилизацију је била на снази од три сата тог поподнева, градски гарнизон је изашао уз велику буку да заузме брежуљке око града, Народна Банка и Државни архив су евакуисани из Београда у унутрашњост, и дипломатски кор је био већ припремљен да следи владу у Крагујевац, на путу за Ниш”.

У овом детаљу греши и француски историчар Жан Жак Бекер. И он наводи да је мобилизација у Србији била наређена 25. јула у 15 часова, чак три сата пре предаје одговора на ултиматум, јер није имала никакве илузије како ће бити дочекан њен одговор на ултиматум.

Било је гласина и процена које су стизале у Беч да је мобилизација била наређена већ 24. јула у 16 часова. Тако је јављао аустријски обавештај из Шапца, преко команде XIII корпуса у Загребу, што је примљено у 23.30 часа тог дана.

Поред ове вести, Конрад Хецендорф бележи и да је 25. јула стигла друга вест, да је у четири сата после подне наређена општа мобилизација. Ово последње личи на Гелинеков извештај који користи Кларк. Било је гласина и међу самим Србима да ће бити проглашена мобилизација или да је већ проглашена (а није била – прим. М. Б.), увек из „поверљивог” извора.

Ипак, питамо се, зар није неки српски извор првог реда био примеренији за ову осетљиву интерпретацију од простог обавештајног нагађања или накнадног дипломатског сећања. Да су тако поступили, видели би да је наредба била потписана тек иза 20 часова, после треће седнице владе тога дана, која је почела у 19 часова, пошто је стигао одговор да је аустроугарски посланик прекинуо односе. Наредба је из министарства разаслата у 21 час, а мобилизација одређена да почне 26. јула. Аустроугарска команда наредила је своју у 21.23 часа. Британски дипломата из Београда јавио је у Лондон у 22 часа са две речи: „Мобилизација наређена”.

Ово су могли прочитати британски историчари. ■

(Наславак у следећем броју)